

Фотинський Орест

(* 1863, с. Батьків,
нині Радивилівський р-н Рівненської обл.
– † 1931, м. Житомир)

Відомий історик, організатор краєзнавчих досліджень, музеїної та архівної справи на Волині кінця XIX – першої третини ХХ століття. Закінчив Волинську духовну семінарію (1883) та Київську духовну академію (1887). Працював викладачем Житомирського жіночого духовного училища, Волинського народного університету, Житомирського інституту народної освіти (з 1922 – професор), очолював Волинське губернське архівне управління. Один із засновників і керівників Волинського єпархиального давньосховища (1893), Волинського церковно-археологічного товариства (1894), Товариства дослідників Волині (1900).

Як завідувач і головний охоронець єпархиального давньосховища в Житомирі та його бібліотеки, проводив збір (найчастіше, шляхом прийому пожертв від церков, монастирів, духовенства, приватних осіб), інвентаризацію та науковий опис писемних, речових та мистецьких пам'яток доби князів *Острозьких*, Острозького і Дерманського просвітницьких центрів кінця XVI – початку XVII століть. Видав у трьох випусках (1893-1899 рр., випуск 3 – у співавторстві з Миколою Бурчаком-Абрамовичем) короткий опис цих надходжень.

1899 р. здійснив наукову екскурсію по Острожчині, відвідавши Острог, Межиріч, Дермань, Дорогобуж. Висловив рекомендації про обов'язкове збереження цінної дерев'яної церкви на Новому Місті в Острозі, датованої ним XVI ст. (була розібрана перед Першою світовою війною). Домігся передачі у давньосховище і цим увів у науковий обіг архів, зібрання стародруків і рукописних книг Дерманського монастиря. Сприяв становленню *Братства імені князів Острозьких* та музею в Острозі.

Орест Фотинський

Досліджував літописний Дорогобуж, історію монастирського селянства XVII ст. (на дерманських архівних матеріалах), соцініанський рух на Волині XVI-XVII ст., примірник *Острозької Біблії* з цікавими своєю нетрадиційністю примітками до тексту Святого Письма “волинського вільнодумця” першої половини XVII століття.

Праці Фотинського: Волынский религиозный вольнодумец XVII в. // Чтения Исторического общества Нестора-летописца. – Киев, 1905. – Кн. 18. – Вып. 3-4. – Отд. 2. – С. 71-102; Краткое описание памятников древности, поступивших в Волынское епархиальное древнегранилище с 1 июля 1893 года по 1 августа 1894 года // Волынские епархиальные ведомости. – 1894. – Часть неоф. – № 30-36; Краткое описание памятников древности, поступивших в Волынское епархиальное древнегранилище с 1 августа 1894 года

по 1 ноября 1898 года // Волынские епархиальные ведомости. – 1899. – Приложения к № 11-21 (в соавторстве с Н. Бурчак-Абрамовичем); Краткое описание предметов древности, пожертвованных в Волынское епархиальное древлехранилище по июль 1893 года // Волынские епархиальные ведомости. – 1893. – Часть неоф. – № 29-32, 35; Очерки из истории быта монастырских крестьян на Волыни в XVII-XVIII вв. // Труды Общества исследователей Волыни. – Житомир, 1910. – Т. 3. – С. 1-112; Социинианское движение на Волыни в XVI-XVII вв. // Волынские епархиальные ведомости. – 1894. – Часть неоф. – № 25. – С. 709-717.

Література: Гаврилюк С. В. Історичне пам'ятникознавство Волині, Холмщини і Підляшшя (XIX – початок XX ст.). – Луцьк, 2008. – С. 17, 28, 31, 32, 35, 5 та ін.

Микола Манько

Франко Іван (* 27.08.1856, с. Нагуєвичі – † 28.05.1916, м. Львів)

Великий український письменник, поет, учений. У низці творів Ф. знайшли відображення наукові зацікавлення Острогом, його історією, зокрема князями Острозькими, особливо князем В.-К. Острозьким, письменниками ОА та їх видань. Пам'ятки письменства, пов'язані з Острогом, привертали пильну увагу Ф. з 80-х рр. XIX століття. Насамперед це твори Івана Вишенського. Із циклу праць Ф. про Вишенського виділяються “Сочинения Ивана Вишенского. Книжка” (1889) (Зібр. тв. в 50 томах. – Т. 27 – далі зазначено номер тому в дужках) “Іван Вишенский і його твори (1895) (Т. 30), “Вишенский – писатель XVI в.” (1892), “Іван Вишенський, його час і письменницька діяльність” (Т. 28), “Новий причинок для студій над Іваном Вишенським” (1900) (Т. 32), “Иоанн Вишенский (новые данные для оценки его литературной и общественной деятельности)” (1911) (Т. 27). У працях, що стосуються Берестейського церковного со-

бору та Берестейської унії, зокрема “Дві унії. Образок з історії Русі при кінці XVI віку”, вперше надрукованих у Чернівцях в 1890 (Т. 46. – Кн. I), Ф. відзначив позиції князя В.-К. Острозького щодо Люблінської унії: “князь Острозький і другі князі... сильно опиралися унії Люблінській”, але “швидко вимерли”. Відзначив роль князя В.-К. Острозького, якого називає “славний князь, у просвіті”, культурному відродженні, фундації ОА: “Він то зрозумів, що без просвіти Русь не може двинутись з упадку, і православіє не може остатись перед напором латинства. І ось він великим коштом завів у своїм місті Острозівищу школу, або, як тоді звали, “академію”.

Іван Франко

Ф. поіменно зупинився на когорті видатних діячів культури й науки, які працювали в Острозі в часи князя В.-К. Острозького. “Він запросив до її (академії – ред.) ведення